

ENVIRONMENTÁLNA EKONOMIKA

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je vývoj nákladov na ochranu životného prostredia?

Náklady podnikov a obcí na ochranu životného prostredia majú v medziročných porovnaníach kolísavý trend. Náklady v roku 2016 v porovnaní s rokom 2000 vzrástli.

Podiel nákladov podnikov na celkových nákladoch na ochranu životného prostredia v rokoch 2000 – 2016 klesá a podiel nákladov obcí narastá.

Podiel nákladov podnikov na ochranu životného prostredia však značne prevláda nad nákladmi obcí.

Najvyšší podiel nákladov na ochranu životného prostredia smeruje do oblasti narábanie s odpadmi.

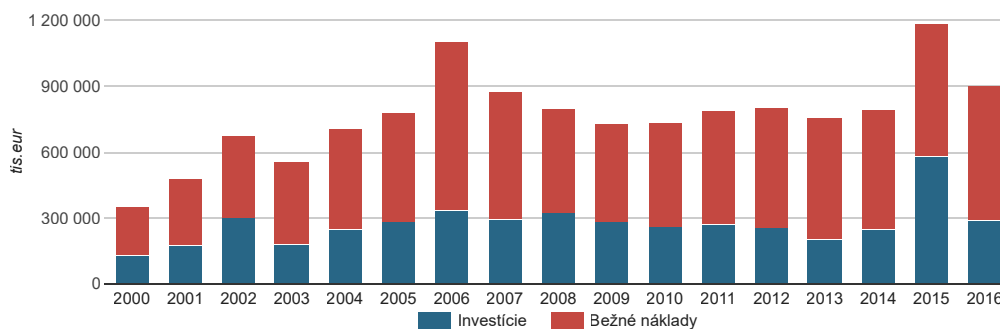
SR patrí medzi krajiny EÚ s najmenším podielom daní s environmentálnym aspektom na HDP.

ENVIRONMENTÁLNE NÁKLADY A VÝNOSY

Finančné ukazovatele ochrany životného prostredia sú v SR systematicky sledované Štatistickým úradom SR (ŠÚ SR) za podniky s počtom zamestnancov 20 a viac a obce. Vyhodnocované sú celkové vynaložené náklady na ochranu životného prostredia (ŽP) a výnosy súvisiace s predajom výrobkov, prístrojov, komponentov a technológií určených na ochranu ŽP, predajom vedľajších alebo odpadových produktov a príjmami za poskytovanie služieb v súvislosti s ochranou ŽP iným subjektom.

Náklady na ochranu životného prostredia majú kolísavý trend. V roku 2016 dosiahli sumu **903 800 tis. eur** (investície 287 702 tis. eur, bežné náklady 616 098 tis. eur). V porovnaní s rokom 2000 vzrástli o 158,3 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 23,5 %. Výnosy z ochrany ŽP dosiahli v roku 2016 sumu **587 781 tis. eur** a v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli o 2,6 %.

Graf 155 I Vývoj nákladov na ochranu životného prostredia

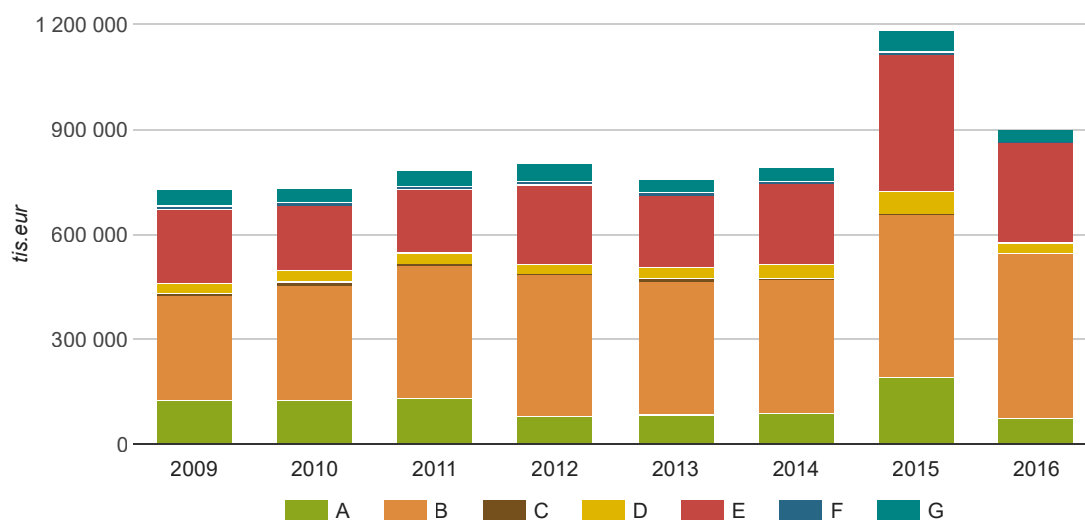
Zdroj: ŠÚ SR

Náklady na ochranu ŽP v oblasti **ochrany pôdy a podzemných vôd** v roku 2016 dosiahli 37 797 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 22,8 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 37,7 %. Náklady na ochranu životného prostredia v oblasti **ochrany ovzdušia** v roku 2016 dosiahli 75 336 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 40,5 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 60,7 %. Náklady na ochranu životného prostredia v oblasti **narábania s odpadmi** v roku 2016 dosiahli 470 212 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 57,5 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli o 1,1 %. Náklady na ochranu životného prostredia v oblasti **narábania s odpadovými vodami** v roku 2016 dosiahli 289 588 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 35,2 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 25,8 %. Náklady na ochranu životného prostredia v oblasti **znižovania hluku**

a vibrácií a v oblasti **biodiverzity a ochrany krajiny** boli nulové. Náklady na ochranu životného prostredia v oblasti iné v roku 2016 dosiahli 27 148 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 0,8 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 59,3 %.

V roku 2016 smeroval **najvyšší podiel celkových nákladov na ochranu ŽP** do oblasti narábanie s odpadmi (52 %), narábanie s odpadovými vodami (32 %) a do oblasti ochrany ovzdušia (8,3 %). **Najvyšší podiel nákladov podnikov na ochranu ŽP** smeroval do oblasti narábania s odpadmi (42,4 %), oblasti narábania s odpadovými vodami (39,2 %) a do oblasti ochrany ovzdušia (9,2 %). **Najvyšší podiel nákladov obcí na ochranu ŽP** smeroval do oblasti narábania s odpadmi (87 %), do oblasti narábania s odpadovými vodami (6,3 %) a oblasti ochrany ovzdušia (5,1 %).

Graf 156 I Vývoj nákladov na ochranu životného prostredia podľa oblastí

Zdroj: ŠÚ SR

Poznámka:

A – Ochrana ovzdušia

B – Narábanie s odpadmi

C – Znižovanie hluku a vibrácií

D – Iné

E – Narábanie s odpadovými vodami

F – Biodiverzita a ochrana krajiny

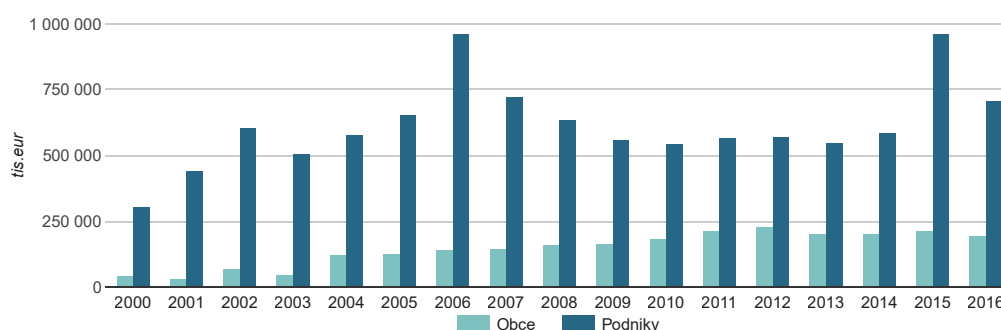
G – Ochrana pôdy a podzemných vôd

Náklady podnikov na ochranu ŽP majú kolísavý trend. V roku 2016 dosiahli sumu **707 726 tis. eur**, v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 130,7 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 26,6 %.

Náklady na ochranu ŽP v **pôdohospodárstve** v roku 2016 dosiahli 2 298 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 47,7 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli o 45,8 %. Náklady na ochranu ŽP v **ťažbe nerastných surovín** v roku 2016 dosiahli 3 689 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 115,3 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli o 81,8 %. Náklady na ochranu ŽP v **priemyselnej výrobe** v roku 2016 dosiahli 189 055 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 9,3 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 22,1 %. Náklady na ochranu ŽP vo **výrobe elektriny, plynu a vody** v roku 2016 dosiahli

283 816 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 61,4 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 40,7 %. Náklady na ochranu ŽP u **špecializovaných výrobcov** v roku 2016 dosiahli 206 332 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 129,5 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 4,2 %. Náklady na ochranu ŽP u **ostatných činností** v roku 2016 dosiahli 22 536 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 71,6 %. Náklady v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 5,1 %.

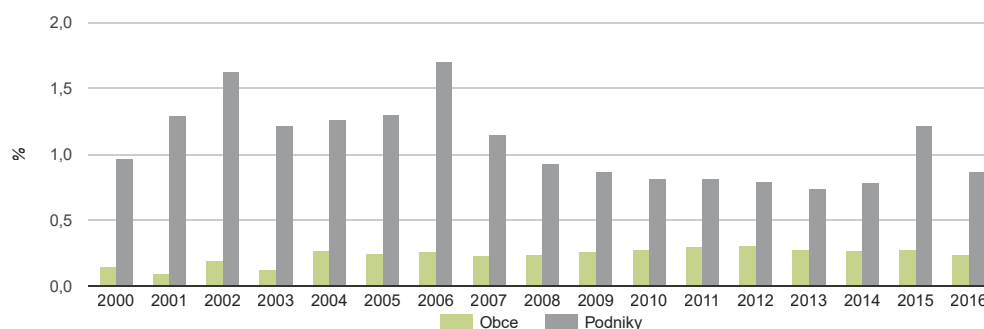
Náklady obcí na ochranu životného prostredia majú kolísavý trend. V roku 2016 dosiahli sumu **196 075 tis. eur**, v porovnaní s rokom 2009 vzrástli o 353,9 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 9,8 %.

Graf 157 I Vývoj nákladov podnikov a obcí na ochranu životného prostredia

Zdroj: ŠÚ SR

Podiel nákladov podnikov na ochranu životného prostredia na HDP má v hodnotenom období kolísajúci vývoj. V roku 2000 podiel podnikov tvoril 0,97 % na HDP a v roku 2016 klesol na 0,87 % HDP. V roku 2016 v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k poklesu podielu nákladov o 0,4 %.

Podiel nákladov obcí na ochranu životného prostredia na HDP má v hodnotenom období rastúci trend. V roku 2000 podiel nákladov obcí tvoril 0,14 % a v roku 2016 dosiahol 0,24 % z na HDP. V roku 2016 v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k poklesu podielu nákladov o 0,03 %.

Graf 158 I Vývoj podielu nákladov podnikov a obcí na ochranu životného prostredia na HDP

Zdroj: ŠÚ SR

ENVIRONMENTÁLNY FOND

Environmentálny fond bol zriadený zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Hlavným poslaním fondu je poskytovanie finančných prostriedkov žiadateľom vo forme **dotácií** alebo **úverov** na podporu projektov v rámci činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni.

Zdroje Environmentálneho fondu sú primárne zabezpečené úhradami poplatkov za znečisťovanie ovzdušia z veľkých zdrojov znečisťovania a stredných zdrojov znečisťovania, pokút uložených orgánmi štátnej správy starostlivosti o životné prostredie a poplatkov za užívanie vôd vrátane poplatkov

za odbery podzemných vôd na zavlážovanie poľnohospodárskej pôdy od povinných osôb. Zdroje fondu plynú taktiež z iných oblastí uvedených v § 3 zákona o fonde (napr. nenávratné podpory, výnosy z prostriedkov fondu uložených v Štátnej pokladnici, finančné prostriedky EÚ).

V roku 2016 bolo Environmentálnym fondom poskytnutých **295 dotácií** v celkovej sume **37 005 853,29 eur**. Najvyššia suma dotácií smerovala do oblasti ochrany a využívania vôd **25 228 949 eur** (68,2 %). Na rozvoj odpadového hospodárstva smerovalo **5 512 876 eur** (14,9 %) a na ochranu ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme **3 062 959 eur** (8,3 %).

Tabuľka 045 I Prehľad poskytnutých dotácií (2016)

Oblasť dotácií	Počet	eur
Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme	25	3 062 959,00
Ochrana a využívanie vôd	184	25 228 949,00
Rozvoj odpadového hospodárstva	49	5 512 876,00
Ochrana prírody a krajiny	10	1 524 559,00
Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia	20	808 848,00
Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu ŽP	4	784 025,00
Havárie	3	83 637,29
Spolu	295	37 005 853,29

Zdroj: Environmentálny fond

V roku 2016 Environmentálny fond neposkytol žiadnu návratnú finančnú pomoc vo forme úveru (na uvedenú položku bolo rozpočtovaných 3 000 000 eur).

Prijmy Environmentálneho fondu z vybraných ekonomických nástrojov v roku 2016 predstavovali

31 481 107 eur. Najvyššia suma za znečisťovanie životného prostredia pochádzala z poplatkov za znečisťovanie ovzdušia a činila **12 617 960 eur** (40,1 %). Pri využívaní prírodných zdrojov pochádzala najvyššia suma z poplatkov za odber podzemných vôd a činila 10 536 210 euro (33,5 %).

Tabuľka 046 I Prijmy Environmentálneho fondu z vybraných ekonomických nástrojov (2016)

Poplatky	eur
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	12 617 960
Poplatky (úhrady) za vydobyté nerasty	1 904 805
Poplatky za uskladňovanie plynov a kvapalín	703 331
Poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd	4 846 070
Poplatky za odber podzemnej vody	10 536 210
Poplatky (úhrady) za prieskumné územia	873 152
Finančné náhrady za zásah do biotopu európskeho významu podľa zákona o ochrane prírody a krajiny	0
Spolu	31 481 107

Zdroj: Environmentálny fond

V roku 2016 najvyšší príjem Environmentálneho fondu z pokút tvorili pokuty v oblasti porušenia zákona o vodách **290 097 eur** (29,5 %), porušenia zákona o integrovanej pre-

vencii a kontrole znečisťovania ŽP **255 440 eur** (26 %) a porušenia zákona o odpadoch **167 531 eur** (17 %).

Tabuľka 047 I Prijmy Environmentálneho fondu z pokút uložených orgánmi štátnej správy pre životné prostredie (2016)

Pokuty	eur
Porušenie zákona o vodách	290 097
Porušenie zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách	300
Porušenie zákona o ochrane ovzdušia	164 824
Porušenie zákona o ochrane prírody a krajiny	64 281
Porušenie zákona o rybárstve	0
Porušenie zákona o odpadoch	167 531
Porušenie zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania ŽP	255 440
Porušenie zákona o obchodovaní s emisnými kvótami	0
Porušenie zákona o obaloch	1 600
Porušenie biocídneho zákona	3 100
Porušenie zákona o prevencii závažných priemyselných havárií	5 000
Porušenie zákona o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov	850
Porušenie zákona o environmentálnom označovaní výrobkov	0
Porušenie geologického zákona	1 370
SVP – ostatné penále	15 877
Porušenie zákona o obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín	12 301
Blokové pokuty	1 108
Pokuty, ktoré v zmysle § 9 ods. 10 zákona 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov od 1. 10. 2013 do 31. 12. 2013 prešli do správy MV SR ale ostali príjmom Environmentálneho fondu	0
Spolu	983 677

Zdroj: Environmentálny fond

VYBRANÉ EKONOMICKÉ NÁSTROJE ENVIRONMENTÁLNEJ POLITIKY

V podmienkach SR sú ťažiskovou formou ekonomických nástrojov environmentálnej politiky **platby/poplatky za znečisťovanie a využívanie prírodných zdrojov**. Jednotlivé typy

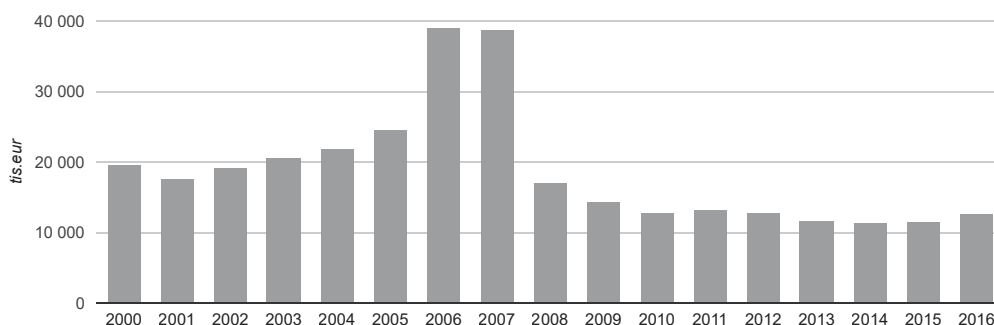
týchto ekonomických nástrojov sú definované v príslušných právnych predpisoch vrátane spôsobu ich výpočtu a ich prijímateľa.

POPLATKY ZA ZNEČIŠŤOVANIE OVZDUŠIA

Poplatky za znečisťovanie ovzdušia z veľkých a stredných zdrojov znečistenia sú príjmom Environmentálneho fondu. Poplatky za znečisťovanie ovzdušia z malých zdrojov sú príjmom rozpočtu obcí.

Poplatky za znečisťovanie ovzdušia z veľkých a stredných zdrojov znečistenia majú kolísavý trend a v roku 2016 dosiahli 12 617,96 tis. eur. Poplatky za znečisťovanie ovzdušia v porovnaní s rokom 2000 klesli o 35,9 % a oproti predchádzajúcemu roku vzrástli o 8,1 %.

Graf 159 I Vývoj poplatkov za znečisťovanie ovzdušia z veľkých a stredných zdrojov

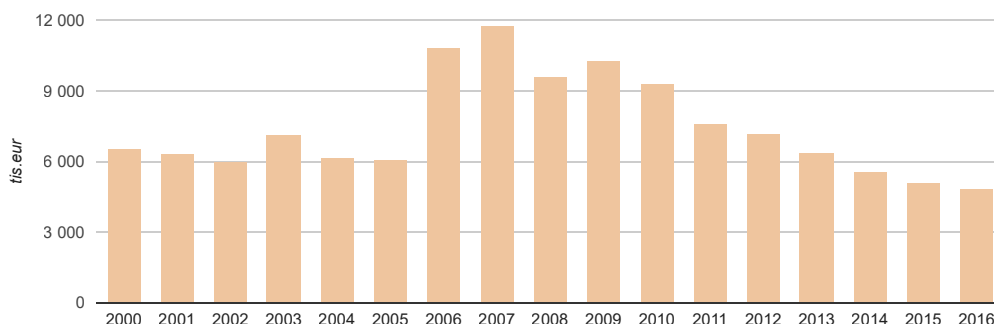
Zdroj: Environmentálny fond

POPLATKY ZA VYPÚŠŤANIE ODPADOVÝCH VÔD DO POVRCHOVÝCH VÔD

Poplatky za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd majú v hodnotenom období kolísavý trend a v roku 2016 dosiahli 4 846,07 tis. eur. Poplatky za vypúšťanie odpadových

vôd do povrchových vôd v porovnaní s rokom 2000 klesli o 26 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 4,8 %. Poplatky sú príjmom Environmentálneho fondu.

Graf 160 I Vývoj poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd

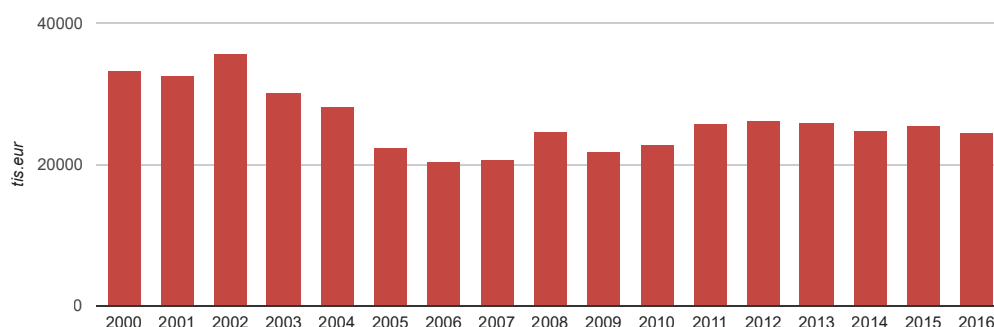
Zdroj: Environmentálny fond

PLATBY ZA ODBERY POVRCHOVÝCH VÔD Z VODNÝCH TOKOV

Platby za odbery povrchových vôd z vodných tokov majú kolísavý trend a v roku 2016 dosiahli 24 454 tis. eur. Platby za odbery povrchových vôd v porovnaní s rokom 2000 klesli

o 26,3 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 4,3 %. Príjmom platieb je príslušný správca vodného toku.

Graf 161 I Vývoj platieb za odbery povrchových vôd z vodných tokov

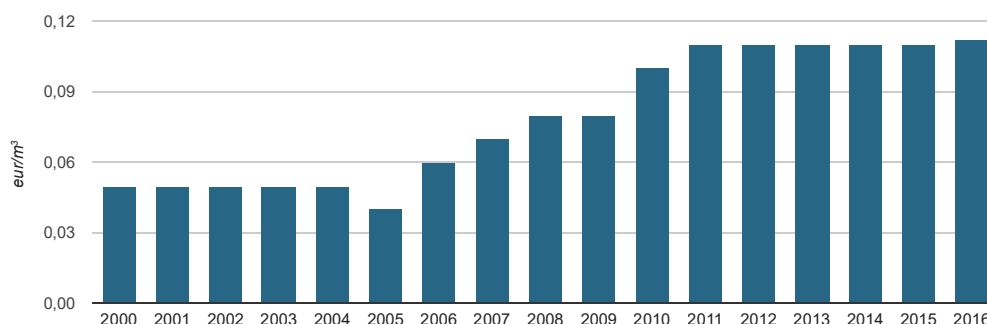
Zdroj: VÚVH

PRIEMERNÁ CENA POVRCHOVEJ VODY

Priemerná cena povrchovej vody mala od roku 2006 rastúci trend a v rokoch 2011 – 2016 dosiahla úroveň 0,11 eur/m³.

V roku 2016 v porovnaní s rokom 2000 došlo k nárastu priemernej ceny povrchovej vody o 0,07 eur/m³.

Graf 162 | Vývoj priemernej ceny povrchovej vody

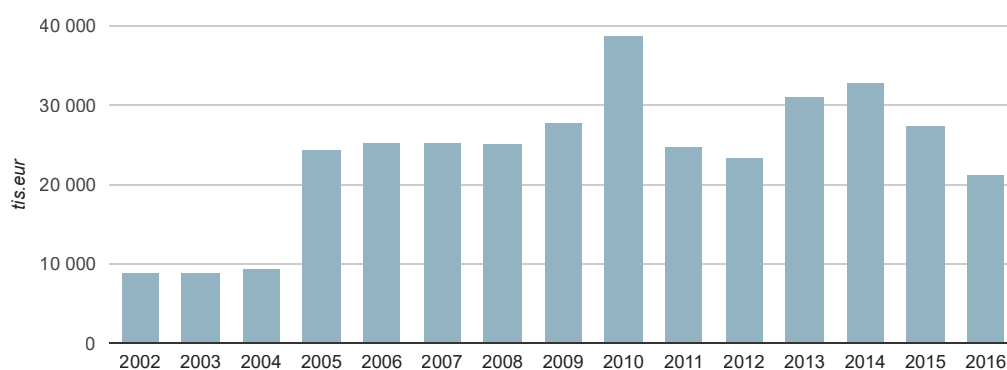
Zdroj: VÚVH

PLATBY ZA VYUŽÍVANIE HYDROENERGETICKÉHO POTENCIÁLU VODNÝCH TOKOV NA VODNÝCH STAVBÁCH V SPRÁVE SPRÁVCU TOKOV

Tieto platby majú kolísavý trend a v roku 2016 dosiahli 21 162 tis. eur. Platby za využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov vzrástli oproti roku 2002 o 136,1 % a v porov-

naní s predchádzajúcim rokom klesli o 23,3 %. Prijemcom platieb je príslušný správca vodného toku.

Graf 163 | Vývoj platieb za využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov na vodných stavbách v správe správcu tokov

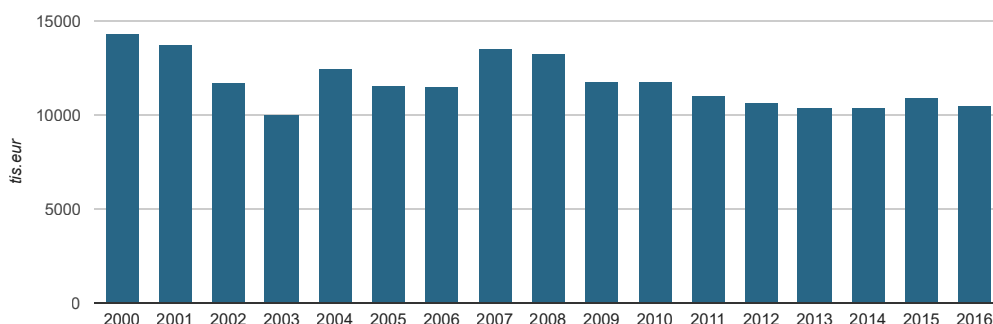
Zdroj: SVP

POPLATKY ZA ODBERY PODZEMNÝCH VÔD

Poplatky za odbery podzemných vôd majú kolísavý trend a v roku 2016 dosiahli 10 536,21 tis. eur. Poplatky za odbery pozemných vôd v porovnaní s rokom 2000 klesli o 26,4 %

a oproti predchádzajúcemu roku klesli o 3,3 %. Poplatky sú príjmom Environmentálneho fondu.

Graf 164 I Vývoj poplatkov za odbery podzemných vôd

Zdroj: Environmentálny fond

CENA ZA DODÁVKU PITNEJ VODY VEREJNÝM VODOVODOM A ZA ODVEDENIE A ČISTENIE ODPADOVÝCH VÔD

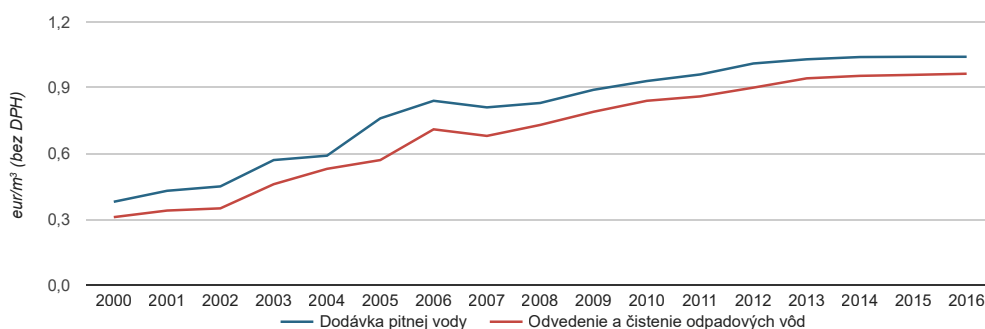
Cenová politika v oblasti vodného hospodárstva predstavuje súbor zásad a opatrení, ktoré využíva štát pri tvorbe a uplatňovaní cien so zohľadnením sociálnych a verejnoprospešných cieľov SR. Súčasťou cenovej politiky je aj regulácia cien a cenová kontrola.

Priemerná cena za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom mala rastúci trend a v rokoch 2015 a 2016 dosiahla 1,0405 eur za 1 m³ (bez DPH). Priemerná

cena v roku 2016 v porovnaní s rokom 2000 vzrástla o 0,66 eur.

Priemerná cena za odvedenie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou má rastúci trend a v roku 2016 dosiahla 0,96 eur za 1 m³ (bez DPH). Priemerná cena v roku 2016 v porovnaní s rokom 2000 vzrástla o 211 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástla o 0,5 %.

Graf 165 I Vývoj priemernej ceny za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvedenie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou

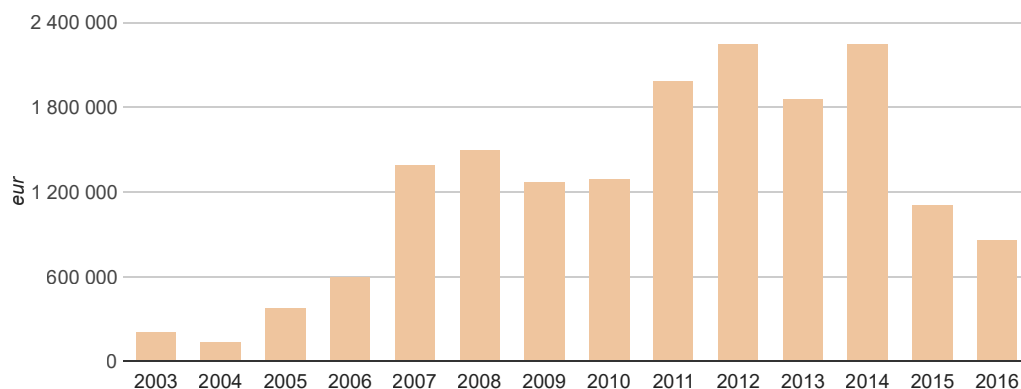

Zdroj: ÚRSO

ÚHRADY ZA PRIESKUMNÉ ÚZEMIA

Úhrady za prieskumné územia sa realizujú na základe zákona 569/2007 Z. z. o geologických prácach. Úhrada vo výške 50 % je príjmom Environmentálneho fondu a vo výške 50 % rozpočtom obce, na ktorej území sa nachádza prieskumné územie.

Príjmy Environmentálneho fondu z úhrad za prieskumné územie dosiahli v roku 2016 sumu 873 152 eur. Príjmy z úhrad za prieskumné územie v roku 2016 v porovnaní s rokom 2003 vzrástli o 298,5 % a v porovnaní s predchádzajúcim rokom klesli o 21,6 %.

Graf 166 I Vývoj príjmov Environmentálneho fondu z úhrad za prieskumné územia

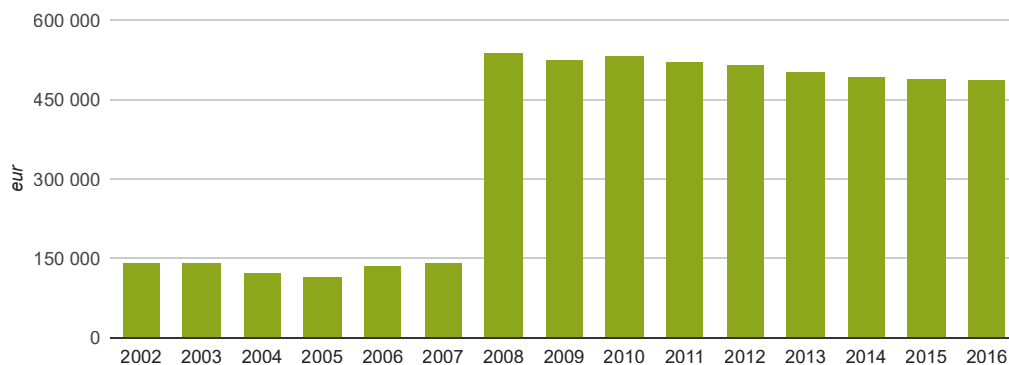
Zdroj: Environmentálny fond

ÚHRADY ZA DOBÝVACÍ PRIESTOR

Úhrada za dobývací priestor podľa zákona 44/1988 Z. z. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) je vo výške 20 % príjmom štátneho rozpočtu a vo výške 80 % príjmom obce, na ktorej území sa nachádza dobývací priestor. Ak sa dobývací priestor nachádza na územiach viacerých obcí, obvodný banský úrad určí pomerné podiely

obci podľa veľkosti častí dobývacieho priestoru na ich územiach.

V roku 2016 výška úhrad za dobývací priestor dosiahla sumu 488 629,45 eur a v porovnaní s predchádzajúcim rokom úhrady klesli o 0,3 %.

Graf 167 I Vývoj úhrad za dobývací priestor

Zdroj: HBÚ

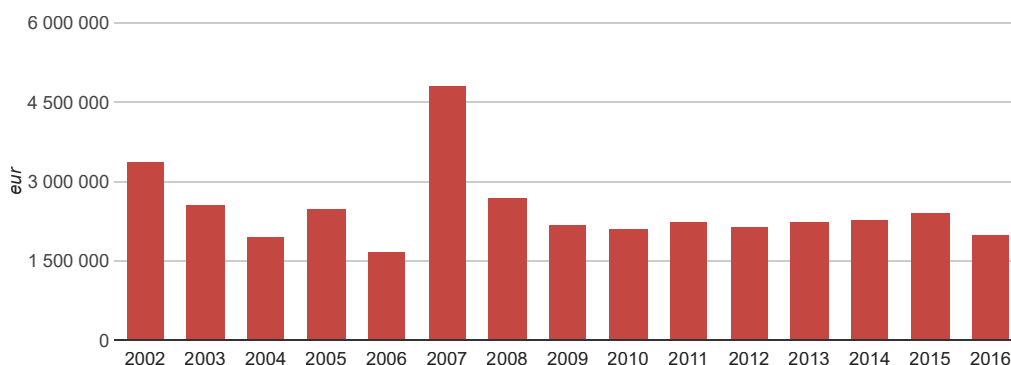
Poznámka: Nárast výšky príjmu z úhrad za dobývací priestor od roku 2008 oproti predchádzajúcim rokom bol spôsobený zmenou výšky úhrady, ktorá vzrástla z 5 000 Sk (165,97 eur) na 20 000 Sk (663,88 eur) za 1 km²

ÚHRADY ZA VYDOBYTÉ NERASTY

Úhrady za vydobyté nerasty majú kolísavý trend. Najvyššia výška úhrad za vydobyté nerasty bola dosiahnutá v roku 2007. V roku 2016 úhrady za vydobyté nerasty dosiahli sumu

2 007 728,18 eur a v porovnaní s rokom 2002 klesli o 40,5 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom úhrady klesli o 16,9 %. Úhrady sú príjmom štátneho rozpočtu a rozpočtu obcí.

Graf 168 I Vývoj úhrad za vydobyté nerasty

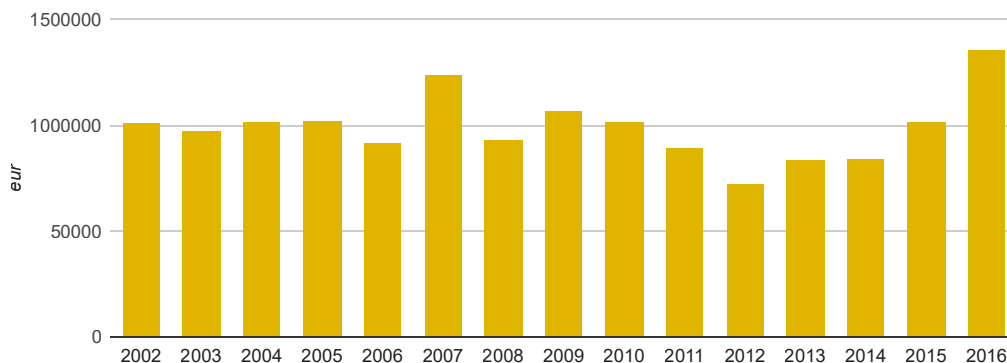
Zdroj: HBÚ

ÚHRADY ZA USKLADŇOVANIE PLYNOV A KVAPALÍN

Úhrady za uskladňovanie plynov a kvapalín majú kolísavý trend. V roku 2016 výška úhrad za uskladňovanie plynov a kvapalín dosiahla sumu 1 356 124 eur a v porovnaní s rokom

2002 vzrástli úhrady o 33,8 % (v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástli o 33,2 %). Úhrady sú príjmom štátneho rozpočtu a rozpočtu obcí.

Graf 169 I Vývoj úhrad za uskladňovanie plynov a kvapalín

Zdroj: HBÚ

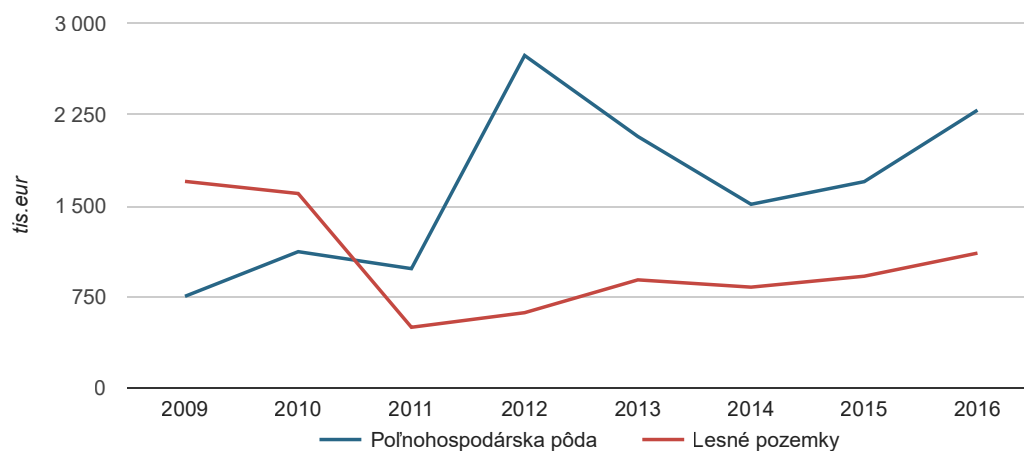
ODVODY ZA ODĽATIE POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY A ZA VYŇATIE LESNÝCH POZEMKOV

Odvody za odňatie poľnohospodárskej pôdy dosiahli v roku 2016 sumu 2 285,89 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 sa zvýšili o 202,9 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k zvýšeniu odvodov o 34,6 %.

sumu 1 110 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 34,9 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k nárastu odvodov o 20,7 %.

Odvody za vyňatie lesných pozemkov dosiahli v roku 2016

sumu 1 110 tis. eur a v porovnaní s rokom 2009 klesli o 34,9 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k nárastu odvodov o 20,7 %.

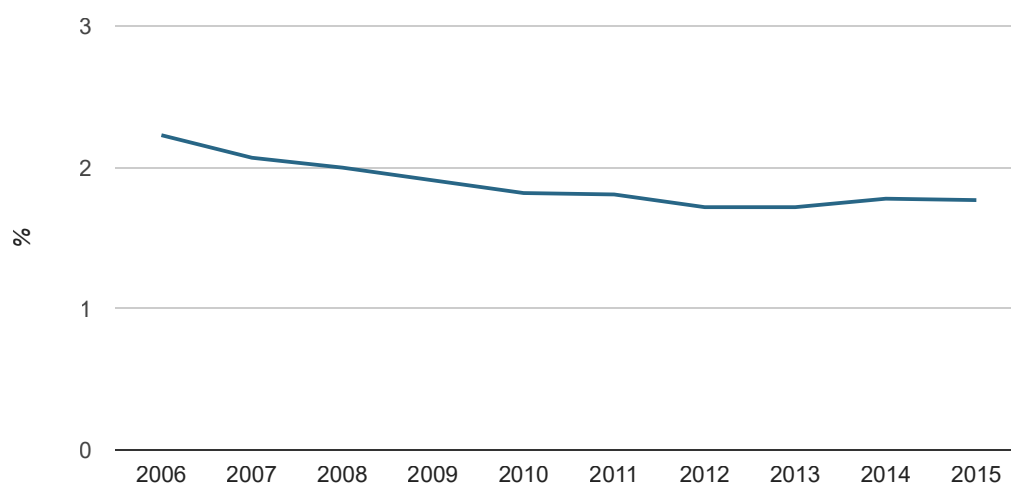
Graf 170 I Vývoj odvodov za odňatie poľnohospodárskej pôdy a za vyňatie lesných pozemkov

Zdroj: MPRV SR

DANE S ENVIRONMENTÁLNYM ASPEKTOM

Podľa nariadenia EP a Rady č. 691/2011 sa dane s environmentálnym aspektom týkajú daní z **energie, dopravy, znečistenia** a zo **zdrojov**.

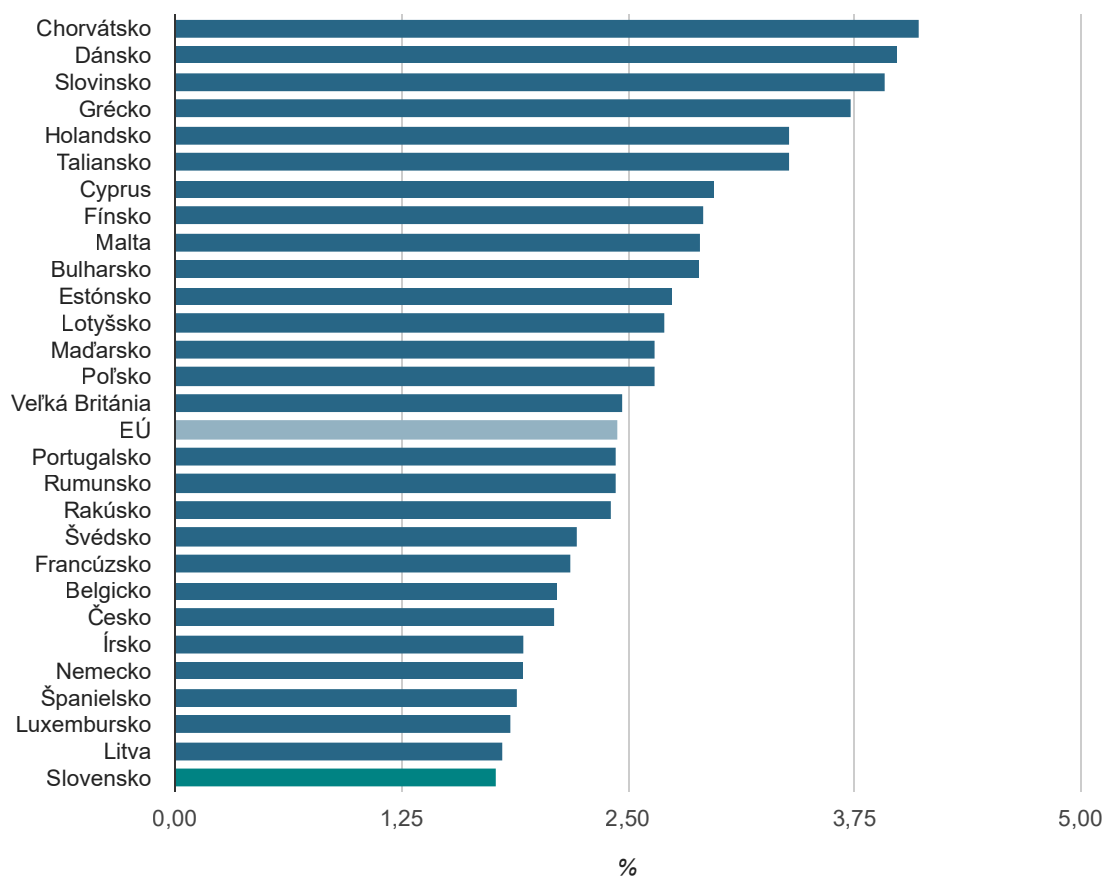
Podiel daní s environmentálnym aspektom na HDP v SR v rokoch 2006 – 2013 mal klesajúci trend, v nasledujúcom roku však došlo k rastu. V roku 2015 dosiahol podiel na HDP 1,77 %.

Graf 171 I Vývoj podielu daní s environmentálnym aspektom na HDP

Zdroj: ŠÚ SR, Eurostat

V roku 2015 patrila SR medzi krajiny EÚ s najmenším podielom daní s environmentálnym aspektom na HDP.

Graf 172 I Medzinárodné porovnanie podielu daní s environmentálnym aspektom na HDP

Zdroj: Eurostat

Poznámka: Údaje k roku 2015.